

Dr. sc. Indira Meškić

**REALIZACIJA NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA
MUZIČKE KULTURE DEVETOGODIŠNJEG OSNOVNOG
ODGOJA I OBRAZOVANJA U KONTEKSTU
OBRAZOVANJA STUDENATA RAZREDNE NASTAVE**

Sažetak

Nastava muzičke kulture od I do V razreda devetogodišnje osnovne škole jeste, prema broju časova predviđenih Nastavnim planom i programom Federalnog ministarstva obrazovanja, svedena na 2+2+2+2+1. U odnosu na broj časova ostalih predmeta možemo konstatovati da je to nedovoljno, ali u ovom radu ne želimo ukazati i na tu „manjkavost“ (op. aut.), nego na evidentan nesrazmjer sadržaja NPP-a (u nastavku skraćenica za Nastavni plan i program) koji trebaju usvojiti učenici mlađeg školskog uzrasta (razredne nastave) u odnosu na NPP studenata kojima će to biti profesija – realizirati muzička predmetna područja: muzičke igre, slušanje muzike, brojalice i pjevanje i sviranje u skladu sa aktualnim NPP-om za ovaj uzrast (koji je usvojen i u primjeni od 2003. godine) uz sadržaj NPP-a studija koji ih priprema na to. Ono što je evidentno jeste da nastavni sadržaj muzičke / glazbene kulture djece mlađeg školskog uzrasta zahtijeva od profesora razredne nastave potpunu/punu spremnost u vidu obrazovanja, aktivnosti i kreativne djelatnosti da taj sadržaj u potpunosti / u značajnoj mjeri i ponudi i realizuje sa svojim učenicima. Realnost donosi činjenice da se na Pedagoške fakultete upisuju srednjoškolci koji nisu u srednjoj školi (trogodišnjoj ili četverogodišnjoj) imali predmet u okviru kojeg su izučavali na bilo koji način muzičku umjetnost / kulturu / nauku. Njihova želja za studijem koji će im omogućiti pedagoški rad sa djecom mlađeg školskog uzrasta je hvale vrijedna, ali upravo u njihovom ranijem obrazovanju postoje teškoće da budu spremni odgovoriti zahtjevima ovog studija. Iz iskustva je poznato da te poteškoće nastaju u izučavanju svih predmeta koji u NPP-u u osnovnoj školi imaju predviđen manji broj časova (tjelesni i zdravstveni odgoj, te likovna kultura) sa kojima je muzička kultura u velikom broju realizacije sadržaja u korelaciji, pa ih u tom kontekstu i spominjemo.

Ključne riječi: nastavni plan i program, nesrazmjer u načinu obrazovanja, korelacija sa drugim predmetima, srednjoškolsko obrazovanje

Uvod

Kada govorimo o nastavi muzičke kulture na bilo kojem stupnju njene primjene u cilju razvoja svestrane ličnosti, nameće se i pojam kurikulum (u najkraćem smislu, cjeloviti tok odgojno-obrazovnog procesa). Cilj savremenog odgoja i obrazovanja svakog djeteta, u okviru svih naučnih oblasti, predmeta i aktivnosti jeste uvažavanje različitih interesa i sposobnosti, te usklađivanje i prilagođavanje potrebama, ali i mogućnostima djeteta. Prioritet se, uglavnom, bazira na prepoznavanju i razvoju postojećih predispozicija djeteta, te pronalaženju realizacije predviđenih sadržaja u cilju aktualizacije postojećih i prepoznatih potencijala, u okviru zajedničkog djelovanja učitelja, djeteta i roditelja. Muzičkim / glazbenim sadržajem učitelj prenosi glazbena znanja i vještine i time obogaćuje estetski i emocionalni život djeteta i to sa polazišta da su sva djeca muzikalna u odgovarajućoj mjeri, te sami tim sposobna za muzičke aktivnosti, bez obzira što su njihova ostvarenja nejednakog kvaliteta. Muzikalnost svakog djeteta obuhvata kognitivno, emotivno i voljno reagovanje na muzički sadržaj, a uz ovu osobinu djeteta bitan je i muzički sluh koji pretpostavlja slušni senzibilitet za visine, jačine i boje zvuka, te njegovo trajanje, kvalitetu u tonalnosti, harmoničnost i polifoniju, te muzičku memoriju.

Sve ranije navedeno, osim u vrtićkoj dobi djeteta, treba da je u domenu obrazovanja učitelja – učiteljice / profesora – profesorice razredne nastave.

Nastavni plan i program devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja iz predmeta Muzička kultura

Nastavni plan i program za nastavu Muzičke kulture od I do V razreda devetogodišnje osnovne škole je aktuelan od 2008/09. god. U međuvremenu su napravljena inoviranja NPP-a za I, II i III razred (2011. godine). Cilj i zadaci nastave muzičke kulture za djecu mlađeg školskog uzrasta uglavnom ostaju isti. Muzička predmetna područja su: muzičke igre (kroz koje učenici spoznaju da su notni zapisi osnovna informacija o muzici jer ta umjetnost ima svoje pismo koje treba upoznati, a zatim, kao što je i primjereno djeci

određenog školskog uzrasta, sadržaji se usvajaju na najneposredniji način – praktičnom primjenom i improvizacijom putem koje se razvija senzibilnost za zvučne boje), slušanje muzike (područje u kojem je najvažnije emocionalno pristupiti muzičkom djelu – da se pri prvom slušanju ne otkrije naziv kompozicije nego da je djeca svojim doživljajem „otkriju“, saznanja o kompozitoru, te stilskom i historijskom periodu u kojem je živio i djelovao, tempu, dinamici, pjevanju određenih dijelova koji su prepoznatljivi i lako pamtljivi), brojalice (stvaralaštvo koje su djeca smislila kroz igru i sada ih neka druga djeca otkucavaju, izgovaraju, improvizuju), te pjevanje i sviranje (u kojem djeca pjevaju i sviraju na instrumentima koje su sami osmislili ili na dječijem Orffovom instrumentariju). Kroz pjevanje djeca razvijaju osjećaj za intonaciju (preciznost u pjevanju tonova različite visine), osjećaj za muzički metar (odnos naglašenih i nenaglašenih tonova), ritam (različito trajanje tonova), sviranje djeci daje poseban ugođaj muzičke kreativnosti, stvaralaštva i inovativnosti.

Sadržaji koje učenici rane školske dobi usvajaju u okviru predmeta Muzička kultura, prema mišljenju stručnjaka iz nauke i prakse, adekvatni su cilju i zadacima nastave ovog predmeta. Desetljećima postavljano pitanje svih onih koji su izrađivali NPP za osnovne škole jeste zašto su predmeti koji učenicima donose estetsko, emocionalno i svako drugo obrazovanje ili razvoj njihove ličnosti – često u pedagoškim naukama nazvano svestrano razvijenom ličnosti – brojem časova, a time i odnosom prema tim naukama i nastavnim predmetima kroz koje ih proučavamo toliko ili tako zapostavljeni (tzv. estetska grupa predmeta). Europska školska iskustva i realizaciju nastavne prakse bilo bi neadekvatno iznositi.

Nastavni plan i program Odsjeka za razrednu nastavu Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici

Bilo bi pretenciozno krenuti od osnivanja Odsjeka za razrednu nastavu u okviru Pedagoške akademije, pa osnivanja Pedagoškog fakulteta, te Filozofskog fakulteta u okviru kojeg ovaj „temeljni“ odsjek postoji (temeljni u kontekstu prvog odsjeka na ovom fakultetu). U okviru Pedagoške akademije predmeti koji su izučavali muzičku umjetnost na Odsjeku za razrednu nastavu su u NPP-u predviđeni u četiri semestra. Na Pedagoškom fakultetu muzička umjetnost izučava se u okviru predmeta: Muzička kultura, Metodika nastave

muzičke kulture I i II, te Muzička radionica (kao izborni predmet), u okviru tri semestra. Broj semestara u okviru kojih se izučava neki predmet vrlo vjerovatno nije mjerodavan. Čak se i silabus za neke predmete mogu staviti pod znak pitanja u smislu da li su raniji, uz manji broj predavanja i vježbi, ili noviji, uz veći broj predavanja i vježbi, efikasniji.

Definisanje problema jeste: da li su nastava u osnovnoj školi s jedne strane, te predavanja i vježbe na fakultetu s druge strane sinhronizovani ili ne. Da li su na istom odgojno-obrazovnom putu? Naravno, najvažnija jeste dilema da li studenti Odsjeka za razrednu nastavu u okviru postojećeg NPP-a mogu odgovoriti zahtjevima aktualnog NPP-a devetogodišnjeg osnovnog školovanja djece mlađeg uzrasta kada je u pitanju predmet Muzička kultura?

Prema silabusima predmeta na fakultetu i broju predavanja i vježbi moglo bi se zaključiti da će studenti, u okviru svojih kompetencija, učenja i prakse, odgovoriti zahtjevima NPP-a za osnovnu školu. Ali, postoje i situacije, u koje je autorica ovog rada dugogodišnjim iskustvom postala svjesna i stekla uvid da se obrazovanje i praksa u okviru izučavanja muzičke umjetnosti ne razvijaju u zadovoljavajućem smjeru. Naravno, svjesna da za ovakvu tvrdnju trebam potvrdu provedene ankete ili intervjua, u zadovoljavanju naučnosti izrečenog, zadržat ću se „samo“ na evidentiranju / dijagnozi problema.

Realizacija nastave Muzičke kulture u osnovnoj školi

Kako sva događanja u društvu, prirodi, društvenim odnosima, nauci, kulturi, sportu i obrazovanju imaju svoj krug, tako i obrazovanje u okviru muzičke umjetnosti taj početak i bar dio kruga trebaju. Početak jeste muzičko obrazovanje u vrtićkoj dobi djeteta (a jeste pitanje procenta djece koja su ovim odgojno-obrazovnim procesom obuhvaćena), zatim rani školski uzrast (sa brojem časova predmeta Muzička kultura koji su navedeni), zatim uzrast od VI do IX razreda (sa 1 časom sedmično Muzičke kulture). Slijedi srednjoškolsko obrazovanje koje, uglavnom, u NPP-u nema „muzičke“ predmete. Uz zaista veliko poštovanje svake mlade osobe koja želi da joj životni poziv bude obrazovno-odgajateljski, potrebno je evidentirati velike poteškoće kada su u pitanju predmeti koje su izučavali i u osnovnoj školi sa malim / minimalnim brojem časova, pa srednjoškolski period, koji uglavnom predstavlja prekid (govorimo o muzičkoj umjetnosti).

A nastava na fakultetu, baš zbog evidentiranih problema u NPP-u, počinje sa učenjem pisanja nota (kao pisanja slova ili brojeva), a treba da završi sviranjem na instrumentu sa tipkama, pjevanjem, muzičkim improvizacijama i sl.

Zaključak

Ovim radom želimo ukazati na probleme u obrazovanju na način da se svaki stupanj školstva treba naslanjati na onaj prethodni, ne u smislu da pedagozima u narednom stupnju školstva bude lakše, nego da oni koji su start, cilj i krajnji rezultat odgojno-obrazovnog rada (djeca, učenici, studenti) budu uspješni u svom radu, zadovoljni dobivenom edukacijom i sopstvenim radom, te da buduće generacije budu uspješnije, kreativnije, involvirane u savremene pozitivne tokove. U tome važnu ulogu imaju NPP-i, tako da je veoma važno i da u, već spomenutom krugu ne predstavljaju kariku koja otežava.

Literatura

1. Ferović, S. (1998) *Didaktičko-metodička uputstva za upoznavanje muzičke baštine BiH*, ŠUMI-DISK, Sarajevo
2. Ferović, S. (2004, 2005, 2006, 2007) *Muzička kultura – priručnik za učitelje i nastavnike razredne nastave* (za I, II, III i IV razred devetogodišnje osnovne škole), Sarajevo Publishing
3. Ferović, S, Meškić, I. (2011) *Muzička/glazbena kultura*, Udžbenici za I, II i III razred devetogodišnje osnovne škole, Sarajevo Publishing, Sarajevo
4. Hodžić, R. (2005) *Metodika muzike za predškolski odgoj i razrednu nastavu*, Grafičar, Bihać
5. Nastavni planovi i programi za osnovnu školu (2008/09) Ministarstvo obrazovanja i nauke Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo

REALIZATION OF MUSIC CLASSES CURRICULUM IN NINE-YEARS PRIMARY EDUCATION PLAN IN TERMS OF EDUCATING CLASSROOM TEACHING STUDENTS

Abstract

The number of music classes from the first to the fifth grade of nine-years primary education has been reduced to 2+2+2+2+1 according to the Curriculum designed by the Federal Ministry of Education. This is insufficient in comparison to the number of classes planned for other subjects, but pointing at this insufficiency is not the aim of this paper. This paper aims at pointing to the evident inconsistency between the content of the curriculum for the younger students (classroom teaching) and students who will choose music as their occupation. The afore-mentioned curriculum encompasses the following: to realize the subject area of music: music games, listening to music, chants, singing and playing in accordance with the curriculum designed for the age group (which was adopted in 2003 and used ever since) as well as the curriculum of the classroom teaching department at the pedagogical faculties. Clearly, the curriculum designed for the younger students requires their classroom teacher to be fully prepared, in terms of education, activities and creativity, to teach the lesson to his/her students. Unfortunately, students who are enrolled in pedagogical faculties did not have any subjects that enabled them to study music art/culture. Though their desire to graduate from a faculty that will enable them to work with young children is praiseworthy, their previous education makes it hard for them to meet the curricular goals. Previous experience shows that the difficulties the afore-mentioned students encounter are in direct relation to subjects with fewer classes in primary schools (physical education and art). Music classes are also troublesome for students due to an insufficient number of classes, and it is the focus of this paper within that context.

Key words: curriculum, discrepancy in education, correlation to other subjects, secondary education